

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ГУСАР НАЗАРІЙ СЕРГІЙОВИЧ

Допускається до захисту:

в.о. завідувача кафедри політології
та державного управління
д.політ.н., професор

_____ Чальцева О.М.

«_____» _____ 2024 р.

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Кваліфікаційна робота

Науковий керівник:

Чальцева О. М., професор кафедри
політології та державного управління,
д.політ.н., професор

Оцінка: _____ / _____ / _____

(бали/за шкалою ЕКТС/за національного шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2024

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	3
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	10
1.1. Категоріальний апарат дослідження теми.....	10
1.2. Теоретичні підходи аналізу соціальних функцій держави.....	16
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ...	22
2.1. Базові принципи і норми соціального захисту населення.....	22
2.2. Практики публічного управління системою соціального захисту населення у європейських країнах.....	31
РОЗДІЛ 3 ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	41
3.1. Нормативно-правова основа публічного управління системи соціального захисту населення в Україні.....	41
3.2. Проблеми та шляхи вирішення управлінської моделі соціального захисту в Україні.....	47
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	61
ДОДАТКИ.....	67

АНОТАЦІЯ

Гусар Н. С. Публічне управління у системі соціального захисту населення в Україні

Магістерська робота присвячена комплексному дослідженню публічного управління системою соціального захисту населення в Україні. У центрі уваги - аналіз чинних викликів та перспектив вдосконалення системи, яка є однією з ключових сфер державної політики. В роботі зазначається, що забезпечення соціального захисту є фундаментальним фактором демократичного розвитку держави, оскільки це впливає на суспільний порядок, економічну стабільність і рівень життя населення.

Дослідження акцентує увагу на теоретико-методологічних основах публічного управління, особливо в контексті аналізу зарубіжного досвіду. В роботі розглянуто європейські моделі соціального захисту і запропоновано адаптувати їхні елементи для України. Зокрема, виділено принципи соціального страхування, забезпечення, допомоги та солідарності, які є основою сучасних систем соціального захисту. Робота розглядає також виклики у галузі соціального захисту населення та пропонує рекомендації для покращення системи публічного управління у цьому напрямі.

Ключові слова: соціальний захист населення, публічне управління, європейський досвід, нормативно-правова основа, модернізація.

Бібліограф: 54 найм.

Husar N. S. Public administration in the social protection system in Ukraine

The master's thesis is devoted to a comprehensive study of public administration of the social protection system in Ukraine. The focus is on the analysis of current challenges and prospects for improving the system, which is one of the key areas of public policy. The paper notes that the provision of social protection is a fundamental factor in the democratic development of the state, as it affects the social order, economic stability and living standards of the population.

The research focuses on the theoretical and methodological foundations of public administration, especially in the context of the analysis of foreign experience. The paper considers European models of social protection and proposes to adapt their elements for Ukraine. In particular, the principles of social insurance, security, assistance and solidarity, which are the basis of modern social protection systems, are allocated. The work also considers the challenges in the field of social protection of the population and offers recommendations for improving the system of public administration in this direction.

Key words: social protection of the population, public administration, European experience, regulatory framework, modernization.

Bibliography: 54 items.

ВСТУП

Актуальність теми. Соціальний захист відіграє ключову роль у житті населення, адже саме він визначає рівень розвитку суспільства та держави. В Україні шлях розвитку системи соціального захисту стикається з низкою проблем, які ускладнюють реалізацію прав громадян на цей захист. Особливу увагу слід приділяти державній політиці у цій сфері в умовах становлення, реформування та трансформації країни. Ефективність вирішення соціальних питань залежить не лише від економічних ресурсів, а й від змісту та напрямків державної політики. Сфера соціального захисту є стратегічно важливою для населення, оскільки її якісні й кількісні показники значною мірою впливають на соціальний, економічний, правовий та культурний розвиток держави. Належна організація національної системи соціального захисту визначає суспільний порядок, рівень злагоди у соціумі, а також стійкість і динаміку розвитку держави.

В Україні спостерігається поступове підвищення рівня розвитку соціального захисту. Функціонування системи публічного управління у цій сфері сприяє досягненню державних стандартів і покращенню якості життя населення. Також оптимізація роботи органів влади та місцевого самоврядування позитивно впливає на діяльність у галузі соціального захисту.

Однак, існує необхідність вирішення теоретико-методологічних проблем державного управління у цій сфері, оскільки бракує цілісної концепції управління. Це підкреслює важливість наукового вивчення цих питань. Шлях України до формування демократичної, правової та соціальної держави супроводжується загрозами, які ускладнюють забезпечення права громадян на соціальний захист. У цьому контексті проведення комплексного дослідження проблем державного управління у сфері соціального захисту є вкрай актуальним. Воно дозволить розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо покращення державної політики у цій сфері. Теоретична та практична

значимість порушеної проблематики підтверджує необхідність її вирішення в умовах сучасної України.

Стан наукової розробленості теми. Науково-теоретичною базовою кваліфікаційною роботою стали дослідження вітчизняних і зарубіжних учених, які зосереджувалися на теоретичних і практичних аспектах публічного управління у сфері соціального захисту населення в контексті адміністративного права, а також вивчали основні детермінанти та особливості публічного адміністрування, таких як Т.Б. Аріфходжаєва, М.В. Бевзенко, О.В. Золотоноша, М.В. Кравченко, Т.О. Коломоєць, В.В. Лаврухін, О.І. Миколенко, Л.О. Павлова, В.П. Тимошук, Т.В. Хміль, М.М. Чекан, Ю.Д. Юрченко та інші. Деякі аспекти проблематики публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення стали предметом досліджень Г. Еспінг-Андерсена, С. Лейфбріда, Е.М. Лібанової, В.В. Мамонової, О.Ф. Новікової, Ю.І. Шпараги та ін.

Попри значний обсяг наукових і практичних напрацювань, що стосуються публічного управління в галузі соціального захисту населення, залишається актуальною потреба наукового вирішення ряду дискусійних питань, пов'язаних із державним управлінням у цій сфері.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою роботи є виокремити проблеми публічного управління системою соціального захисту населення в Україні, визначити шляхи їх вирішення.

Для досягнення поставленої мети у роботі поставлено й вирішено такі основні завдання:

- проаналізувати теоретичні засади публічного управління системою соціального захисту населення в Україні;
- визначити принципи та норми системи соціального захисту населення;

- провести порівняльний аналіз вітчизняного та європейського досвіду публічного управління соціальним захистом, розкриваючи сучасний стан та особливості управління соціальною політикою;
- оцінити нормативно-правову основу публічного управління системою соціального захисту в Україні;
- виявити ключові проблеми у системі соціального захисту населення в Україні;
- розробити пропозиції шляхів вдосконалення моделі управління системою соціального захисту з урахуванням міжнародного досвіду та сучасних викликів в Україні;

Об'єктом дослідження є публічне управління системою соціального захисту населення в Україні.

Предметом дослідження є система соціального захисту населення в Україні.

Методи дослідження.

Структурний аналіз: даний метод допомагає вивчити структуру принципів та норм, які формують соціальний захист. Він дозволяє детально визначити, як ті чи інші принципи та норми впливають на формування соціального захисту населення.

Порівняльний аналіз: допомагає дослідити зарубіжний досвід системи соціального захисту населення та його управління та порівняти із вітчизняним.

Метод синтезу: цей метод допомагає дослідити та визначити зарубіжні аспекти системи соціального захисту населення, які могли б сприяти ефективному розвитку та управлінню вітчизняною системою соціального захисту населення.

Аналіз нормативно-правових актів: дослідження правової бази, яка регулює сферу соціального захисту населення, експерти вважають межі державної діяльності.

Комплексне застосування вказаних методів забезпечило повноту та об'єктивність положень, наведених у кваліфікаційній роботі.

Гіпотеза дослідження. Політика соціального захисту населення буде залежати від ефективності публічного управління в державі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: Кваліфікаційна (магістерська) робота виконана в рамках тематичного плану НДР Донецького національного університету імені Василя Стуса ініціативного фундаментального дослідження кафедри політології та державного управління: «Публічна політика і державне управління в умовах війни та повоєнного відновлення України» (реєстраційний номер 0123U101423).

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що кваліфікаційна представляє собою роботу зі спробою всебічного дослідження специфіки, проблем, механізмів та перспектив розвитку публічного управління в соціальній сфері.

Значна увага приділена аналізу проблем публічного управління системою соціального захисту населення в Україні. На основі дослідження проблем були сформовані пропозиції щодо їх вирішення.

Рекомендації, які сформовані на основі висновків аналізу системи соціального захисту населення, можуть бути ключовими елементами для покращення системи соціального захисту населення, яка буде націлена на підвищення рівня життя та якості суспільства.

Науково-практична значущість дослідження показує можливість застосування сформульованих у роботі положень, висновків та рекомендацій в освітньому процесі закладів вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Апробація результатів дослідження (публікації; участь у наукових конференціях). Основні положення магістерської роботи відображені в 2 тезах 2 конференцій:

1. Гусар Н.С., Чальцева О.М. Публічне управління у сфері соціального захисту населення в Україні. Матеріали II Міжнародної науково-практичної

конференції «Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень», ДонНУ імені Василя Стуса, м. Вінниця, 2023, с.72-73.

2. Гусар Н. Правові аспекти публічного управління системою соціального захисту населення. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики», МДУ, м. Київ, 2024, с. 23-25.

Обґрунтування структури роботи, її загальний обсяг: складається зі вступу, трьох розділів кожен з яких містить по два підрозділи. Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок них – 58 сторінок основного тексту. Список використаних джерел налічує 54 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

1.1. Категоріальний апарат дослідження теми

Одним з головних напрямів цілісної державної політики та важливим чинником забезпечення життєвих потреб населення, що міцно закріпилася серед фахівців суспільних наук та існує поряд з різноманітними видами державного управління є публічне управління системою соціального захисту населення. Сучасні зміни в суспільному устрої вимагають дослідження важливих теоретичних і практичних аспектів формування та впровадження державної політики в сфері соціального захисту. Це включає вивчення категорійного апарату науки державного управління, який повинен розвивати відповідні дефініції, категорії, терміни та їх значення.

Наукові дослідження, спрямовані на вивчення аспектів публічного управління у сфері соціального захисту населення України, мають виняткове значення. Це обумовлено тим, що однією з ключових цілей державотворення є побудова демократичної, правової та соціальної держави. Основні характеристики такої держави включають: забезпечення свободи й справедливості; дотримання соціально-економічних прав громадян; реалізацію соціального страхування; сприяння зайнятості й захисту трудових прав; підтримку сімей; турботу про безробітних, молодь і літніх людей; доступність освіти, охорони здоров'я та материнства; розвиток культури; рівність прав і можливостей для різних національних і етнічних спільнот; збереження екологічного балансу; гарантування прожиткового мінімуму; соціальну підтримку та дотації.

Важливість соціальної сфери для сучасного розвитку демократичних держав, зокрема України, є беззаперечною. Вона пов'язана з розподілом матеріальних і духовних благ, задоволенням специфічних потреб громадян, а

також із рівнем їхнього життя, умовами праці, побуту й дозвілля. У кожній державі соціальна сфера виконує важливу роль, оскільки її основна мета – служити інтересам громадян, які є найвищою соціальною цінністю [19, с. 34].

Як і в багатьох розвинених країнах, Конституція України гарантує право громадян на соціальний захист. Згідно зі статтею 46 Конституції, це право включає підтримку у випадках втрати працездатності, безробіття, втрати годувальника, старості, а також у інших ситуаціях, передбачених законом. Реалізація цього права забезпечується через систему загальнообов'язкового соціального страхування, яке фінансується за рахунок внесків громадян, підприємств, а також бюджетних коштів. Крім того, створено мережу державних, комунальних і приватних установ для догляду за непрацездатними, а пенсії та соціальні виплати мають забезпечувати рівень життя, не нижчий за законодавчо встановлений прожитковий мінімум [14]. Аналіз цих положень свідчить про те, що законодавець підкреслює важливість забезпечення права на соціальний захист громадян та визнає широкий спектр соціальних ризиків, за яких це право може виникнути.

Держава, через свої органи влади та місцевого самоврядування, прагне впроваджувати ефективні механізми для реалізації права громадян на соціальний захист. Ця сфера характеризується високою складністю та системністю, охоплюючи регулювання відносин у галузі соціального забезпечення, страхування та підтримки. Кожен напрямок публічного управління в соціальній сфері має свої особливості, які впливають на структуру суб'єктів адміністрації та інструменти їхньої діяльності. Однак сучасний стан публічного управління у сфері соціального захисту населення України не в повній мірі відповідає потребам суспільства та міжнародним стандартам. Удосконалення цієї системи є критично важливим для забезпечення цілісної державної політики, яка враховує потреби громадян, сприяє сталому розвитку суспільства та забезпечує адекватну реакцію на внутрішні й зовнішні виклики. Ефективне публічне управління в цій сфері є передумовою успішної

євроінтеграції та побудови демократичної держави, де людина та її цінності займають центральне місце. [19, с. 36-37].

Залучення наукової спільноти до процесу впровадження змін є необхідним, оскільки наукові знання сприяють ефективному вирішенню важливих питань під час системних трансформацій, виступаючи чітким інструментом. Це стосується не лише стабілізації та розвитку українського суспільства, але й формування України як демократичної, правової та соціальної держави в умовах сучасного глобалізованого світу [19, с. 37-38].

Дослідження сучасного стану публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення в Україні свідчать, що ця тема наразі не стала об'єктом цілісного галузевого аналізу та комплексного вирішення в доктринальних джерелах. Водночас, вагомий внесок у розкриття аспектів публічного адміністрування у соціальній сфері зробили праці провідних українських науковців, які формують міцну теоретичну базу для аналізу складних і суперечливих питань цієї галузі.

Так, Ю.Д. Юрченко проводив комплексний аналіз соціального захисту населення як складової соціальної політики держави. Можна припустити, що система соціального захисту включає три основні складові (рис.1.1).

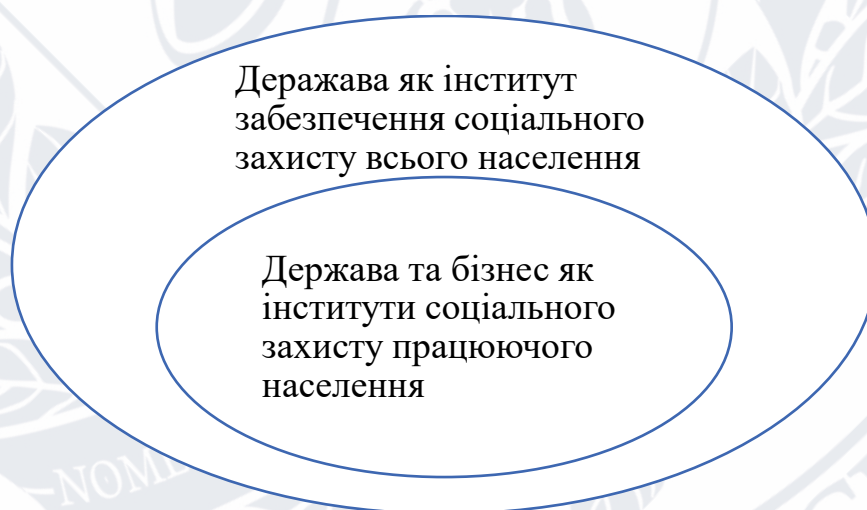
Соціальна допомога	• сприяє підвищенню рівня споживання малозабезпечених родин, компенсуючи це зниженням споживання у більш забезпечених верств населення через механізми адресної підтримки
Соціальне страхування	• забезпечує захист громадян від різноманітних соціальних ризиків, таких як втрата роботи чи працездатності, шляхом участі у програмах страхування, де розмір виплат визначається внесками
Соціальна справедливість	• включає надання матеріальної чи фінансової допомоги особам, які зазнали збитків через непередбачувані події, наприклад, природні або техногенні катастрофи

Джерело: розроблено автором на основі [50, с. 7-8]

Рисунок 1.1. Основні складові системи соціального захисту населення за версією Ю.Д. Юрченка

М.В. Кравченко модернізував категоріальний апарат науки публічного управління, уточнивши зміст поняття «державна політика у сфері соціального захисту населення України», ввівши в науковий обіг термін «модернізація державної політики у сфері соціального захисту населення України», що дозволяє глибше аналізувати специфіку соціального захисту різних категорій населення, розмежовувати державну політику залежно від цільових груп, роблячи її більш адресною та результативною [17].

У 2015 році Л.О. Павлова, у рамках своєї дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, упорядкувала термінологічний апарат системи соціального захисту населення. Це дає змогу визначити ключові структурні елементи системи в Україні, проаналізувати причини низької ефективності соціального захисту в умовах командно-адміністративної економіки, а також дослідити інституційно-правовий механізм її функціонування. На основі її дослідження система соціального захисту населення розглядається як взаємодія двох основних компонентів (рис.1.2) :

Джерело: розроблено автором на основі [24, с. 6].

Рисунок 1.2. Взаємозв'язок складників системи соціального захисту населення в Україні за версією Л.О. Павлової

Даний аналіз державного регулювання механізму соціального захисту дозволяє виявити напрями його вдосконалення, такі як:

- боротьба з корупцією та олігархічною моделлю економіки;
- розробка Соціального кодексу України; модифікація механізму надання пільг;
- підвищення стандартів оплати праці та щорічний моніторинг якості життя громадян; щомісячний моніторинг одержувачів соціальної допомоги та розробка ефективної системи надання адресної допомоги соціально незахищеним верствам населення;
- удосконалення методики розрахунку прожиткового мінімуму;
- поліпшення системи надання соціальних послуг і посилення контролю за наданням житлових субсидій [24].

Згідно з Т.Б. Аріфходжаєвою, публічне управління системою соціального захисту населення можна визначити як діяльність публічної адміністрації та інших недержавних суб'єктів (у випадку делегування їм відповідних повноважень), що спрямована на задоволення публічних потреб, включає управління, надання адміністративних послуг та застосування адміністративних стягнень у сфері соціального захисту населення. Дане поняття допомагає сформувати мету та ключове завдання публічного управління сферою соціального захисту населення. Так, мета полягає у гарантії суспільної гармонії та соціальної згуртованості та у забезпеченні достойного рівня життя та якості населення. Ключове завдання полягає в затвердженні державних стандартів та соціальних гарантій, які визначаються законами та нормативно правовими актами. Дані твердження допомагають виділити принципи системи соціального захисту населення: принцип соціального страхування, соціального забезпечення, допомоги та соціальної солідарності [1].

Особливу увагу заслуговує визначення системи соціального захисту населення, запропоноване М.М. Чеканом, який розглядає її як сукупність організаційно-правових і економічних заходів, закріплених правовими нормами, які реалізуються державою через публічні органи управління, роботодавцями за допомогою страхування працівників, благодійними

організаціями через благодійні програми, а також фізичними та юридичними особами шляхом надання допомоги. Основна мета цих заходів – попередження та подолання бідності, а також підтримка тих, хто опинився в скрутному становищі або потребує допомоги. Таким чином, система соціального захисту являє собою єдину цілісну структуру, що складається з взаємопов'язаних елементів (забезпечення, страхування, допомога), які діють задля подолання бідності та підтримки осіб у складних життєвих обставинах [49].

Отже, публічне управління системою соціального захисту населення є одним із головних напрямів державної політики, що забезпечує життєві потреби населення. В умовах сучасних змін у суспільному устрої виникає потреба в дослідженні теоретичних і практичних аспектів державної політики в сфері соціального захисту. Це включає розвиток категорійного апарату науки державного управління та формування ефективної системи соціального захисту, яка відповідає конституційним правам громадян та сучасним викликам.

Наукові напрацювання дослідників становлять значний внесок у розвиток теорії соціального захисту в Україні та можуть служити науково-методологічними підґрунтями для подальшого вивчення питань публічного управління у сфері соціального захисту населення.

Таким чином, публічне управління системою соціального захисту населення є багатогранною, системною сферою, що охоплює комплекс організаційно-правових, економічних, адміністративних та соціальних заходів. Вона спрямована на забезпечення конституційних прав громадян на соціальний захист, подолання бідності, підтримку вразливих верств населення, забезпечення соціальної справедливості та гармонії в суспільстві.

1.2. Теоретичні підходи аналізу соціальних функцій держави

Держава як основний інститут політичної влади виконує важливу роль у забезпеченні стабільності, розвитку суспільства та захисті прав і свобод громадян. Соціальні функції держави охоплюють комплекс заходів і механізмів, спрямованих на забезпечення добробуту, соціальної справедливості та рівності в суспільстві. Ця тема є предметом дослідження багатьох теоретичних підходів, які аналізують природу, завдання та способи реалізації соціальної політики держави.

Соціальні функції держави полягають у здійсненні заходів, спрямованих не лише на забезпечення суспільних потреб у сфері охорони здоров'я, освіти та підтримки малозабезпечених верств населення, але й на регулювання ринку праці для збереження певного рівня зайнятості та забезпечення матеріальної підтримки людей, які втратили роботу або не змогли її знайти [13, с. 169]. Вони відображають її активну роль у вирішенні суспільних проблем, регулюванні соціальних відносин та підтримці найуразливіших верств населення.

Соціальні функції охоплюють комплекс державних політик у сферах освіти, науки, культури та охорони здоров'я. Вони посідають важливе місце серед внутрішніх функцій держави. На сьогодні соціальні функції мають перевагу в цій системі, після їх основного призначення є забезпечення умов для гідного життя людини в суспільстві. Саме їхня ключова роль у забезпеченні життєдіяльності людей розуміє їхнє особливе значення, реалізоване через соціальні права.

Соціальні функції держави в сучасних умовах мають ключове значення, стаючи фактором стабілізації суспільних відносин. Вони мають пріоритетну роль у системі функцій держави, сприяючи зменшенню суспільних протиріч та врахуванню інтересів кожного громадянина. Основними завданнями цих функцій є створення умов для гідного життя, забезпечення розвитку громадян та підтримка соціально вразливих верств населення. Особливістю соціальних функцій є їх унікальність, хоча вони мають інший характер порушення з іншими функціями держави.

Для реалізації соціальних функцій використовується відповідний механізм, який включає соціальне законодавство, фінансування соціальних програм, роботу органів державної влади та соціальну діяльність установ. Серед інструментів виконання соціальних завдань можна виділити виплати соціальної допомоги, забезпечення необхідними лікарськими засобами та проведення реабілітаційних заходів [7, с. 9].

Теоретичні підходи до аналізу функцій держави охоплюють різні аспекти, включаючи ідеологічні, політичні, економічні та соціальні фактори, а також варіюються залежно від концепцій держави та суспільства.

Так, конструктивний підхід, представниками якого є М. Фуко та П. Бурдьє, допомагає розглянути соціальні функції держави її рухомі та змінні елементи ідеологічної конструкції між державою та населенням. Цей підхід допомагає визначити фактори та цінності, які формують систему соціального захисту та управління нею [53].

Біхевіоралістичний підхід аналізу соціальних функцій держави фокусується на вивченні реальної поведінки людей, інститутів і груп у суспільстві. Він базується на емпіричних дослідженнях, статистичних даних і експериментальному аналізі. Можна виділити такі аспекти підходу:

- Поведінка як ключовий об'єкт вивчення: акцент на тому, як суб'єкти реально діють у межах соціальних функцій держави.
- Використання інструментів, які допомагають зрозуміти поведінку суб'єктів у межах соціальних функцій держави, які формують цінності соціального захисту та публічного управління нею: анкетування, опитування, спостереження.

Цей підхід дає змогу оцінити, наскільки ефективно держава виконує свої соціальні функції, базуючись на фактичних діях, а не тільки на задекларованих цілях [3].

Когнітивний підхід сприяє глибшому аналізу впливу соціальних функцій держави на сприйняття і розуміння різних учасників системи, їхні очікування,

потреби та ефективність взаємодії. Він дозволяє враховувати психологічні та соціальні аспекти впровадження нових реформ і технологій, що є ключовим для їх успішної адаптації та прийняття суспільством. Цей підхід знаходить відображення в дослідженнях науковців Ю. Харалабідіса та С. Куссуріса, які вивчають досвід громадян у взаємодії з державними установами для створення додаткової цінності через розробку, надання та використання електронних державних послуг [15, с. 47].

Щодо діяльнісного підходу (яскраві представники підходу: Г. Алмонд, С. Верба, Т. Парсонс) то соціальну функцію держави можна аналізувати через призму її практичної діяльності. Основна ідея полягає в тому, що соціальні функції реалізуються через специфічні дії органів державної влади, які спрямовані на задоволення потреб суспільства та розв'язання соціальних проблем. У фокусі – активність держави в соціальній сфері, механізми ухвалення рішень, методи їх реалізації та вплив на соціальне життя. Цей підхід має широку цінність, оскільки пояснює активну роль держави в трансформації відносно статичних і рутинних соціальних відносин. Після набуття правової форми ці відносини стають більш соціально раціональними. Водночас держава виступає як регулятор у соціально-економічній і соціокультурній сферах, виконуючи функції глобального управління розподілом і перерозподілом ресурсів відповідно до принципів свободи, рівності та соціальної солідарності [16, с. 7].

Системний підхід має вагоме значення для дослідження впливу соціальних функцій держави на всіх суб'єктів, оскільки дані функції можна розглянути на систему механізмів, завдяки якими держава може впливати на суспільство, покращувати систему соціального захисту населення, спонукати інших суб'єктів (наприклад, благодійні чи громадські організації) на підтримку соціальної захищеності населення [4, с. 157]. Це призводить до необхідності використання в дослідженні системно-структурного аналізу, який фокусується на впровадженні сучасних технологій у соціальній сфері та на зміну поведінки соціуму, що впливає на взаємозв'язок між державою і суспільством.

У сфері прийняття управлінських рішень у соціальній сфері значна перебудова методології аналізу соціальних функцій держави відбувається завдяки впровадженню цифрових інструментів. Так, прикладом комплексного цифрового підходу є застосування програмного комплексу «Інтегрована інформаційна система «Соціальна громада»., який спрямований на покращення організації надання адміністративних соціальних послуг мешканцям територіальних громад. Ця цифрова платформа об'єднує ключові точки збору документів від населення, такі як центри адміністративних послуг, з «фронт»-офісом у структурних підрозділах соціального захисту населення [36]. Дане інтегроване рішення є продуктом соціальних функцій держави, яке спрощує процес отримання соціальних послуг, що дозволяє працівникам зареєструвати соціально вразливі групи населення швидше. Загалом активна розробка та впровадження подібних технологій сприятиме ефективному управлінню соціальним захистом населення.

Також одним з важливих підходів дослідження соціальних функцій є інституціональний, яскравим представником якого є Т. Веблен. Аналізуючи його дослідження можна зазначити, соціальні функції держави можна розглядати крізь призму державних інститутів, які є основою для впливу на різні процеси, які відбуваються в суспільстві в межах держави, в тому числі й на соціальні, адже самі соціальні функції охоплюють комплекс політик [6, с. 97].

Проаналізувавши аспекти аналізу соціальних функцій держави окремо, можна зрозуміти, що доречно було б їх синтезувати. Застосування комбінованого підходу також є доцільним для аналізу соціальних функцій держави, оскільки це дає можливість узагальнити важливі аспекти дослідження:

- Соціальні функції держави є системою рухомих та змінних елементів які з'єднують державу з населенням та іншими суб'єктами.
- Держава через соціальні функції може створювати нові продукти задля підвищення рівня ефективності управління соціальним захистом, рівня

якості життя населення. Чисельність даних продуктів впливає на ефективність управління системою соціального захисту.

- Також держава через ці функції може спонукати інших суб'єктів, тобто організацій до дії формотворення процесів розвитку соціальної захищеності населення.
- Механізми соціальних функцій держави є змінним в залежності від поведінки суб'єктів і в свою чергу впливовим на їх поведінку [3; 7, с. 9; 15, с. 47; 53].

Отже, соціальні функції держави становлять центральний елемент її внутрішньої політики, який забезпечує гармонійний розвиток суспільства, соціальну справедливість та добробут населення, є динамічною системою, яка постійно змінюється під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Їх розвиток є важливою умовою для забезпечення стабільності суспільства, підвищення якості життя населення та підтримки вразливих категорій громадян. Вони включають заходи у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, підтримки малозабезпечених верств населення, регулювання ринку праці, а також реалізацію інших соціальних ініціатив, спрямованих на захист прав громадян. Сучасний розвиток цих функцій в умовах глобалізації ставить перед державою нові завдання, такі як адаптація до цифрових трансформацій та інклюзивність управління. Успішна реалізація цих функцій можлива за умови інтеграції різних наукових підходів та активного впровадження цифрових інновацій.

Застосування вищезазначених підходів до аналізу соціальних функцій держави, а саме: конструктивного, біхевіоралістичного, діяльнісного, когнітивного, системного та інституціонального, дозволяє більш глибоко зрозуміти природу цих функцій, їхню значимість для суспільства та шляхи вдосконалення їхньої реалізації. У межах різних наукових традицій виділяються особливості реалізації цих функцій, що підкреслює їхню багатовимірність і комплексність. Комбінований підхід аналізу є найбільш

оптимальним варіантом, оскільки таким чином соціальні функції держави можна дослідити з різних сторін.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

2.1. Базові принципи і норми соціального захисту населення

Соціальний захист населення є однією з фундаментальних функцій держави, яка покликана забезпечити соціальну справедливість і сприяти підвищенню добробуту громадян. Ця система охоплює широкий спектр заходів і механізмів, спрямованих на підтримку найбільш уразливих категорій населення, забезпечення гідного рівня життя та створення умов для зниження соціальної нерівності. Вона важливу роль у формуванні стійкого суспільства здатного реагувати на виклики сучасності.

Соціальні гарантії, які надає держава, особливо важливі в умовах постійних економічних та соціальних змін. Такі фактори, як глобалізація, економічна криза, демографічне зруйнування та трансформація праці, значною мірою впливають на соціально-економічну стабільність. У цих умовах держава повинна забезпечити ефективну систему соціального захисту, яка відповідає сучасним викликам і потребам суспільства.

Дослідження принципів і норм соціального захисту є етапом створення систем, здатних лише гарантувати базовий рівень добробуту, але й адаптуватися до динамічних умов розвитку суспільства. Це дозволяє формувати політику, яка враховує як потреби громадян, так і стратегічні цілі держави, сприяючи забезпеченню соціальної стійкості й підвищенню якості життя населення.

Загалом можна виділити такі основні принципи соціального захисту населення (Табл. 2.1):

Таблиця 2.1

Основні принципи соціального захисту населення

<i>Принцип</i>	<i>Характеристика</i>
Принцип соціального страхування	• відповідно до цього принципу, фінансування системи соціального захисту забезпечується через страхові внески учасників страхового об'єднання, які отримують страхові виплати у разі настання страхового випадку; • використання даного базується на дотриманні правил еквівалентності та перерозподілу.
Принцип соціального забезпечення	• передбачає забезпечення соціального захисту для окремих категорій населення (держслужбовці, військовослужбовці, діти-сироти тощо) з фінансуванням таких витрат за рахунок податкових надходжень до державного бюджету; • відіграє ключову роль у системах соціального забезпечення, які пропонують уніфікований базовий набір соціальних послуг для всіх громадян країни..
Принцип допомоги (соціальне піклування)	• відповідно до цього принципу, особа, яка опинилася у складній життєвій ситуації та не здатна самотійно її вирішити, має право звернутися за допомогою до відповідних органів і отримати соціальну підтримку (фінансову допомогу, соціальні послуги) у розмірі, достатньому для вирішення проблем, що спричинили її звернення.
Принцип соціальної солідарності	• передбачає спільну підтримку всіх учасників системи соціального захисту. Ця підтримка здійснюється шляхом перерозподілу фінансових ресурсів між різними соціально-економічними та демографічними групами населення.

Розроблено на основі [37, с.3-4]

Принцип соціального страхування відіграє важливу роль у розвитку суспільства будь-якої країни, адже завдяки його впровадженню забезпечується компенсація соціальних ризиків. Це досягається шляхом перерозподілу частини національного доходу між певними групами населення. Такий підхід базується

на автономії від інших механізмів розподілу та враховує ступінь соціального ризику і внесок кожного члена суспільства у формування національного доходу [45, с. 8].

Основою принципу соціального страхування є правила еквівалентності та перерозподілу. Правило еквівалентності тісно пов'язане з функціонуванням системи соціального захисту. У ринкових умовах ця залежність стає очевидною: розмір страхових виплат прямо пропорційний сумі сплачених внесків і тривалості їх сплати, з урахуванням соціальних ризиків. Наприклад, у системі загальнообов'язкового пенсійного страхування цей принцип реалізується через формулу, яка враховує заробітну плату, з якої сплачувалися внески, та тривалість страхового стажу [12, с. 68].

Правило перерозподілу передбачає спрямування коштів страхового фонду на підтримку менш забезпечених громадян через механізм солідарної поруки. Ця особливість відрізняє соціальне страхування від добровільного. Якщо в добровільному страхуванні розмір внесків визначається індивідуально залежно від ймовірності ризику, то в соціальному страхуванні такі фактори, як вік чи сімейний стан, не впливають на розрахунок внесків. Ба більше, члени сімей, які не працюють і не сплачують внески, можуть претендувати на страхові виплати.

Таким чином, система соціального страхування забезпечує соціальну справедливість і захист для всіх громадян, незалежно від їхніх соціальних ризиків, як-от похилий вік, інвалідність чи хронічні захворювання. Це підкреслює суспільну важливість соціального страхування, яке передбачає обов'язкову участь громадян. Поєднання правил еквівалентності та перерозподілу базується на принципі суспільної солідарності. Такі системи соціального захисту зазвичай отримують схвалення від учасників, особливо якщо йдеться про групи із схожими соціальними характеристиками [37].

Принцип соціального забезпечення відображає основу соціального захисту населення, що передбачає підтримку окремих категорій громадян за рахунок бюджетних коштів, які формуються з податкових надходжень. На

цьому принципі базується реалізація державної соціальної політики, включаючи фінансування таких сфер, як охорона здоров'я, середня та вища освіта. Він є ключовим елементом соціальної політики держави, забезпечуючи значний вплив на розвиток суспільства.

Основні напрями діяльності держави у сфері соціального захисту, що випливають із цього принципу, включають:

- гарантування мінімального рівня заробітної плати та регулювання доходів населення;
- ліквідацію заборгованості з виплат зарплат і соціальних допомог;
- забезпечення прожиткового мінімуму;
- боротьбу з бідністю шляхом надання адресної допомоги;
- сприяння зайнятості населення та підтримку у разі безробіття;
- індексацію фіксованих доходів і захист заощаджень громадян (банківські вклади, державні облігації, страхові поліси);
- соціальний захист учасників АТО та переселенців із зон бойових дій;
- створення умов для реалізації трудового потенціалу: а) свобода вибору професії, сфери та місця роботи; б) можливість отримання належного рівня освіти; в) матеріальна підтримка та перекваліфікація тимчасово безробітних осіб;
- забезпечення доступу до охорони здоров'я незалежно від доходів;
- формування безпечного екологічного та соціального середовища;
- запобігання соціальній деградації тощо [46, с.10-11].

Цей принцип спрямований на створення справедливих умов для забезпечення гідного рівня життя та соціальної стабільності.

Принцип соціального піклування забезпечує надання матеріальної підтримки найбільш вразливим верствам населення, які через різні особливості не мають юридичних прав на пенсії чи інші види допомоги, але потребують соціальної підтримки та не можуть самотійно вирішити свої проблеми.

Фінансування такої допомоги оплачується за рахунок державного та місцевого бюджетів, а також інших джерел. Особливість цього принципу здійснюється в індивідуальному підході до кожного отримувача допомоги, що включає перевірку наявності засобів для забезпечення. Це дозволяє змінити характер потреби та обсяг необхідної допомоги, а також мінімізує ризик зловживання програмами соціального захисту несумлінними особами [46, с. 8-9]. Як і принцип соціального забезпечення, соціальне піклування фінансується за рахунок податкових надходжень до бюджету. Водночас головним недоліком цього підходу є забезпечення проведення перевірок, які потребують додаткових перевірок і не завжди гарантують об'єктивність та непередбачуваність осіб, що ухвалюють рішення [13, с. 142].

Принцип соціальної солідарності також є одним з найважливіших у системі соціального захисту населення, оскільки на її сутності тримається система. Можна виділити три складові цього принципу.

1. Соціальна солідарність досягається шляхом об'єднання різноманітних ризиків за умов однакового рівня страхових вкладів, що демонструє взаємозв'язок із принципом перерозподілу, характерним для соціального страхування.

2. Соціальна солідарність включає міжчасовий (інтертемпоральний) перерозподіл, відомий як "договір поколінь". Це передбачає передачу доходів від молодих працездатних членів суспільства до літніх, які вже не можуть працювати.

3. Соціальна солідарність лежить на основі міжособистісного перерозподілу, що реалізується через:

- розподіл доходів між багатими та малозабезпеченими соціальними групами;
- прямий перерозподіл між застрахованими особами;
- перерозподіл між застрахованими учасниками та тими, хто не має страхування, у рамках системи соціального захисту [43].

Задовольняючи свої життєві потреби та інтереси, кожна людина вступає у взаємодію з іншими учасниками системи соціального захисту, що є необхідним для її існування. Цей процес має постійний характер, тому всі учасники повинні впорядковувати свої відносини. Таке регулювання та захист взаємодій здійснюються через застосування норм соціального захисту.

Суспільне життя є складним і багатогранним, тому норми соціального захисту населення мають значні відмінності як за сферами регулювання суспільних відносин, так і за методами їх встановлення й дотримання. Люди по-різному сприймають норми, які пропонуються чи впроваджуються суспільством, державою або окремими групами. Ці норми можуть відповідати або суперечити їхнім інтересам, світогляду, цінностям та переконанням. У результаті одні норми можуть дотримуватися, а інші – ігноруватися. Тому громадянське суспільство разом із державними органами повинно контролювати створення норм соціального захисту населення, забезпечувати їх відповідність реальним потребам, а також гарантувати їх практичне виконання.

Норми соціального захисту населення — це загальні правила, що регулюють суспільні відносини та встановлюються державою, громадськістю чи об'єднаннями громадян.

Кожна соціальна норма має свої особливості, однак усім їм властиві спільні характеристики:

1. регулюють взаємини між людьми в суспільстві, а також між суспільством і державою;
2. мають загальний характер, тобто діють як універсальні регулятори поведінки, охоплюючи невизначене коло осіб та передбачаючи багаторазове застосування;
3. виникають у ході історичного розвитку суспільства в результаті свідомої і вольової діяльності людей;
4. забезпечуються й підтримуються механізмами державного чи суспільного впливу [46].

Вказані характеристики норм підкреслюють її значення як ключового механізму регулювання суспільних відносин, який впливає на поведінку людей і спрямовує їхні дії в різних життєвих ситуаціях.

Усі норми соціального захисту населення мають спільну мету – регулювання відносин між суб'єктами соціального захисту населення, але відрізняються за методами формування та сферою застосування (Табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Види норм у системі соціального захисту населення

<i>Категорії</i>	<i>Норми</i>	<i>Характеристика</i>
За способом створення	Правові	Встановлюють права, обмеження, заборони чи позитивні обов'язки, визначаючи порядок дій у певних ситуаціях.
	Моральні	Неписані норми, що функціонують як моральні принципи в суспільній свідомості.
	Корпоративні (норми об'єднань громадян)	Норми, що регламентують поведінку членів об'єднань громадян, які можуть бути визнані державою або отримати обов'язковий статус.
	Звичаєві	Формуються на основі традицій та звичок, стаючи природними орієнтирами для певної поведінки в суспільстві.
За сферою дії:	Економічні	Спрямовані на регулювання економічних відносин.
	Політичні	Займаються регулюванням взаємодії між націями, народностями або соціальними групами.
	Релігійні	Регламентують поведінку в межах релігійних організацій чи церков.

Розроблено на основі [47]

За способом створення:

1) правові — це обов'язкові до виконання, формально визначені правила поведінки, створені або затверджені державою з метою регулювання важливих суспільних відносин. Це правило, яке встановлює дозвіл, обмеження, заборону

або накладає позитивний обов'язок, а також вказує, як діяти в конкретних ситуаціях;

2) моральні — це правила поведінки, що виникають із уявлень людей про етичні цінності, такі як честь, гідність, добро і зло. Моральні норми, як правило, не закріплені в документах, вони існують як орієнтири в свідомості людей. Варто зазначити, що в суспільстві, окрім моральних принципів, обумовлених класовими інтересами, сформувалися й вимоги загальнолюдської моралі, наприклад, піклування про людей похилого віку, надання допомоги хворим та малозабезпеченим громадянам і таке інше;

3) корпоративні (норми об'єднань громадян) — правила поведінки, що встановлюються об'єднаннями громадян для регулювання внутрішньої діяльності. Корпоративні норми відрізняються тим, що вони регулюють діяльність, що виникає з метою виконання завдань конкретних об'єднань громадян і спрямована на досягнення визначених цілей, для яких ці об'єднання були створені. Ці соціальні норми знаходять своє відображення і фіксацію в офіційних документах, таких як статuti, положення або програми, що видаються відповідними організаціями;

4) звичаєві — це сформовані історично неписані правила, які виникають унаслідок багаторазового повторення однакових дій у схожих ситуаціях. Вони закріплюються у свідомості як внутрішня потреба. Традиції є різновидом звичаєвих норм. Вони також виникають через звичку та природний процес формування певних моделей поведінки в свідомості людей. Традиції охоплюють не окремі дії, а стійкі форми поведінки. Іншими словами, це загальні правила поведінки людей і соціальних груп, які закріплюються в суспільній практиці завдяки багаторазовому повторенню протягом тривалого часу та передаються від покоління до покоління.

За сферою дії:

1) економічні норми — правила, які регулюють економічні відносини, пов'язані з власністю, виробництвом, розподілом і споживанням матеріальних благ;

2) політичні норми — становляють правила взаємодії між соціальними групами, націями та державними інституціями, а також регулюють участь у державній владі й політичній діяльності;

3) релігійні норми — це настанови, що регулюють поведінку віруючих у межах релігійних організацій та ритуалів. Вони містяться у священних текстах різних віросповідань (Біблія, Тора, Коран тощо).

Дотримання більшості соціальних норм забезпечується через механізми, які не залежать від держави. Це може бути громадський осуд, який виступає як своєрідний моральний контроль за поведінкою людей, або санкції, що накладаються різними об'єднаннями громадян, релігійними інституціями чи іншими соціальними групами. Вони можуть включати в себе як негативні наслідки (наприклад, осуд чи відчуження), так і позитивні форми підтримки, що стимулюють відповідальну поведінку в суспільстві.

Натомість держава відповідає лише за виконання правових норм, які мають особливий характер і відрізняються від інших соціальних норм тим, що вони тісно пов'язані з державними інститутами. Норми права мають чітко визначену структуру, засоби впливу на соціальні відносини і є обов'язковими для виконання всіма громадянами, а їх порушення має юридичні наслідки. Вони спрямовані на забезпечення стабільності і порядку в суспільстві, визначаючи, як саме слід діяти в конкретних ситуаціях, а також які заходи застосовуються до тих, хто порушує закон [47].

Отже, соціальний захист є важливою функцією держави, спрямованою на забезпечення соціальної справедливості та підтримку добробуту громадян. Принципи соціального захисту формують основу для створення ефективної системи, яка забезпечує соціальні гарантії населенню. Норми соціального захисту регулюють відносини між громадянами, державою та іншими суб'єктами, які можуть надавати елементи соціального захисту населення. Соціальний захист виконує важливу роль у побудові суспільної рівності та підтримці добробуту населення, забезпечуючи підтримку вразливих груп

населення, а також сприяючи економічній стабільності та соціальній справедливості.

2.2. Практики публічного управління системою соціального захисту населення у європейських країнах

Трансформація українського суспільства наприкінці ХХ століття до ринкової економіки, а також глибокі зміни в політичних, економічних і соціально-гуманітарних сферах спричинили загострення низки соціальних проблем. Зокрема, це стосувалося якості та рівня життя населення, скорочення соціальної інфраструктури, загроз для людського капіталу, зростання числа вразливих груп населення та проблем із зайнятістю. Також підвищилась роль вторинної зайнятості як способу адаптації до нових умов, і виникли труднощі з гармонізацією ціннісних орієнтацій населення з економічними реформами. Соціальна структура зазнала змін, з'явилися нові соціальні групи.

Усі ці проблеми взаємопов'язані і є викликами для суспільства перехідного типу, до якого належить і Україна. Їх можна вирішувати або через надання допомоги тим, хто її потребує, задля досягнення соціальної справедливості, або через соціальну політику, яка спрямована на сприяння адаптації населення до нових умов життя.

Сучасний розвиток системи соціального захисту населення в Україні вимагає її оновлення, що передбачає впровадження демократичних принципів управління, пошук ефективних механізмів для надання якісних соціальних послуг та рівного доступу до них. Інноваційні підходи в соціальній роботі, залучення громадськості та використання суспільного потенціалу є важливими для вирішення актуальних соціальних питань.

Україна обрала шлях інтеграції до Європейського Союзу, що є основним напрямком як зовнішньої, так і внутрішньої політики. Впровадження Угоди про

асоціацію з ЄС передбачає не лише адаптацію законодавства до європейських стандартів, але й інтеграцію європейських соціальних норм у систему соціальної роботи. Отже, стає актуальним вивчення європейського досвіду розвитку соціального захисту та публічного управління ним як у розвинених, так і в перехідних країнах Європи.

Європейський Союз має значний досвід реалізації соціальної політики та соціальної роботи, пройшовши шлях від благодійності до створення "держави загального добробуту", що гарантує громадянам належний рівень соціальної безпеки та захисту.

Процеси розширення ЄС, розвиток міжнародних зв'язків та глобалізація сприяють розширенню сфери соціальної політики, її зовнішнього виміру та правового закріплення її досягнень. Намір ЄС створити єдиний соціальний простір, що функціонуватиме за юридично закріпленими нормами, є відповіддю на виклики XXI століття.

Держава відіграє ключову роль у формуванні економічної та соціальної політики, що впливає на ефективність системи соціальної роботи. Наприклад, датський дослідник Г. Еспінг-Андерсен виділив три основні моделі соціального захисту в індустріально розвинених країнах:

- Ліберальна модель, що передбачає адресну підтримку для тих, хто не має доходів з певних причин (Великобританія, частково Нідерланди, Іспанія, Італія тощо).
- Консервативна модель, заснована на страхуванні та забезпеченні збереження життєвого рівня після виходу на пенсію або при захворюванні (Німеччина, Австрія, Франція, Бельгія та інші країни Західної Європи).
- Соціал-демократична модель, яка передбачає надання соціальної підтримки незалежно від доходів та трудового статусу (Скандинавські країни) [22, с.5].

Досить цікавий розподіл режимів соціального захисту простежується у С. Лейбфріда (Табл. 2.3.).

Таблиця 2.3

Моделі соціального захисту населення у Європейському союзі за класифікацією С. Лейфбріда

<i>Регіони</i>	<i>Назва країни</i>	<i>Характеристика моделі</i>
Скандинавські країни	Швеція, Норвегія, Данія, Фінляндія	Найбільш повне впровадження системи соціального забезпечення.
«Бісмаркові» країни	ФРН, Австрія	Інституціональна система з елементами перерозподілу для покриття базових потреб.
Англосаксонські країни	Великобританія	Система з акцентом на обмежене задоволення потреб залежно від трудових досягнень.
«Південне узбережжя»	Іспанія, Португалія, Греція, Італія	Соціальні гарантії надаються лише на початкових етапах.

Джерело: розроблено автором на основі [22, с. 8]

У Скандинавських країнах система соціального захисту населення найповніше реалізується. Держави надають широкий спектр соціальних послуг і забезпечують високий рівень перерозподілу ресурсів для задоволення потреб населення. У «Бісмаркових» країнах характерна інституційна модель, де основні потреби задовольняються з певним ступенем перерозподілу. Вона базується на державному забезпеченні соціальних гарантій, але менш активно використовує перерозподіл у порівнянні з Скандинавською моделлю. Англосаксонським країнам притаманна залишкова модель, за якої соціальні послуги надаються лише тим, хто не здатний забезпечити себе через ринкову економіку. Відповідно до цієї моделі, соціальний захист надається лише після заслуги чи виконання трудової діяльності. У країнах «Південного узбережжя» соціальний захист надається лише на початковому рівні. Характеризується відносно низьким рівнем державного забезпечення, де основні потреби задовольняються з меншим ступенем перерозподілу порівняно з іншими моделями.

Комбінація елементів "бісмаркової" та скандинавської моделі могла б бути найбільш оптимальною для України. Скандинавська модель може

служити довгостроковою метою, з акцентом на розширення соціальних послуг і підвищення рівня перерозподілу, а "бісмаркова" модель може бути прийнята в короткостроковій перспективі. Важливо, щоб Україна покращила свою систему соціального страхування, підвищила прозорість економіки та розширила базу платників податків.

Також, соціальний захист повинен бути побудований таким чином, щоб стимулював ти економічне зростання та сприяти самозайнятості, одночасно захищаючи найвразливіші верстви населення.

Система соціального захисту в Україні нині потребує термінових змін та модернізацій. Зокрема, необхідно створити нове законодавство, яке спростить процес надання доплат і допомоги тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах. Важливо також вирішити питання впровадження цифрових баз даних для громадян, які мають право на допомогу, щоб автоматизувати визначення права та розміру виплат. Використання міжнародного досвіду у сфері публічного управління соціальним захистом може сприяти вдосконаленню національної системи.

У таких країнах, як Німеччина, Бельгія та Франція, функціонує консервативна модель соціального захисту, яка ґрунтується на принципах соціального страхування. Ця модель мінімізує програми соціального забезпечення, оскільки основні ризики покриваються через страхування. Наприклад, у Німеччині для безробітних передбачено два види допомоги: *Arbeitslosengeld-1*, що надається за рахунок страхових внесків, і *Arbeitslosengeld-2*, яка фінансується державою для забезпечення прожиткового мінімуму. Таким чином, досвід країн із розвиненою економікою показує, що державне страхування часто контролюється державними органами, а в багатьох країнах, зокрема у Північній Європі, страхові фонди безробіття управляються профспілками [4, с. 41-42].

Скандинавські країни, наприклад Швеція, застосовують соціально-демократичну модель соціального захисту, де соціальні програми спрямовані на забезпечення рівних умов для всіх громадян. Така система передбачає

надання натуральної допомоги та грошових виплат незалежно від рівня доходів чи внесків у систему. Трудові громадяни отримують додаткові соціальні пільги. У Швеції соціальна політика базується на принципах соціального страхування, яке забезпечує економічний захист при народженні дитини, хворобі, настанні старості, а також передбачає компенсації у випадку нещасних випадків на роботі [4, с. 41-42].

Країни, як Франція, Нідерланди, Люксембург, Іспанія та Португалія, встановили національні мінімальні розміри заробітної плати через законодавчі акти. У Греції та Бельгії цей показник визначається колективними договорами на національному рівні, тоді як в Італії, Німеччині та Данії – через галузеві колективні угоди. У Швейцарії та Великій Британії мінімальну зарплату визначають профспілки та організації підприємців [4, с. 41].

Багато програм соціального захисту та соціальної роботи за кордоном реалізуються організаціями, які не належать до державних соціальних служб. Такі організації мають багаторічний досвід діяльності, функціонують у кількох країнах одночасно та зарекомендували себе як ефективні гравці на міжнародній арені. Серед них можна виділити Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), «Армію Спасіння», міжнародний рух «Анонімні алкоголіки та анонімні наркомани», Міжнародний Червоний Хрест, організацію «Міжнародна амністія», Міжнародну федерацію соціальних працівників та інші.

Окрему увагу привертає Європейське відділення ICSW, яке з 2007 року діє як незалежна неурядова організація, співпрацюючи з Радою Європи та входячи до її Комісії з питань неурядових організацій. Її діяльність зосереджена на питаннях соціальної справедливості, захисту прав людини та сприяння розвитку. Організація підтримує інтеграцію прав людини та соціального захисту для вирішення проблем нерівності та зменшення бідності. Основними напрямками роботи є боротьба з бідністю, ізоляцією та сегрегацією вразливих груп населення, а також надання соціальних послуг літнім людям, особам з інвалідністю, дітям, молоді, мігрантам і переселенцям. Фінансування здійснюється через внески національних комітетів ICSW. Досвід європейських

країн свідчить, що навіть мінімальний соціальний захист є корисним не лише для вразливих категорій, а й для суспільства загалом. Пріоритетною метою Європейського відділення ICSW у міжнародній співпраці є оновлення національних систем соціального захисту в умовах сталого розвитку. Основна місія організації полягає у впровадженні моделей соціально-економічного розвитку, спрямованих на зменшення рівня бідності та вразливості, з особливим акцентом на підтримці осіб у складних життєвих обставинах. ICSW має статус спостерігача та консультанта при ООН, ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО, МОП, ВООЗ, що забезпечує доступ до ключової інформації та вплив на формування соціальної політики на глобальному рівні. Організація активно сприяє соціальній справедливості, солідарності та розвитку в різних країнах світу [52].

Варто звернути увагу на широковживані в демократичних країнах Західної Європи моделі співпраці громадян і державних установ у сфері соціальної підтримки вразливих категорій населення (Додаток А). Ця модель показує, що громадський нагляд за діяльністю виконавчої влади у вирішенні важливих соціальних проблем здійснюється через механізми громадського моніторингу на етапах підготовки, виконання рішень, оцінки їх ефективності та надання державним органам експертних рекомендацій. У цьому процесі громадські ради виконують не лише дорадчу функцію, але й забезпечують контроль за діяльністю державних структур у конкретних галузях. Громадські обговорення у публічному просторі включають проведення конференцій, форумів, слухань, круглих столів, зустрічей із громадськістю, теле- та радіодебатів, онлайн-конференцій, а також електронних консультацій.

Виходячи з цього, соціальні послуги мають бути децентралізованими, автономно організованими, відповідати високим стандартам якості, а втручання держави у процес їх надання – мінімальним. Держава передає місцевим органам влади та недержавним організаціям (НДО) повноваження та ресурси для надання різних видів соціальних послуг шляхом запровадження ефективного інструменту управління – соціального контракту. В результаті роль держави та місцевої влади змінюється: вони поступово відходять від

безпосереднього надання послуг, визначають їхні види, проводять тендери та укладають контракти, залишаючи за собою функції моніторингу якості послуг і контролю за використанням коштів. Завдання місцевих посадовців у процесі соціального контракування включає:

- визначення типів соціальних послуг;
- організацію конкурсів для закупівлі цих послуг;
- сприяння розвитку ринку соціальних послуг [22, с. 25].

Як підсумок, органи державної та місцевої влади можуть зосереджуватися на визначенні пріоритетних напрямів, розробці соціальної політики та прийнятті стратегічних рішень у сфері надання соціальних послуг. Яскравим прикладом є Португалія, де впроваджена інтегрована система фінансування державної допомоги як у соціальному забезпеченні, так і в наданні соціальних послуг, що ґрунтується на "кошиках доходів" осіб, які отримують допомогу. У Португалії також встановлені критерії для залучення громадських організацій до надання соціальних послуг, що передбачають визнання їх суспільно корисного статусу, недискримінацію щодо державних чи приватних установ, стандарти якості послуг, контроль та вибіркові перевірки, а також акцент на захисті прав отримувачів допомоги. У 2015 році в Португалії понад 4600 громадських організацій уклали понад 12500 угод щодо надання соціальних послуг [54, с. 9].

Протягом останніх десятиліть система державного управління в Європейському Союзі зазнала значних змін через активну участь як урядових, так і неурядових суб'єктів у процесах прийняття рішень та розробки соціальної політики. Європейська Комісія, зі свого боку, зосередила зусилля на підвищенні ролі громадськості та звичайних громадян, що сприяє збільшенню відповідальності виконавчих органів ЄС перед виборними представницькими структурами.

У країнах ЄС надання державних послуг, включаючи соціальні, є ключовим аспектом реалізації владних повноважень. На сьогоднішній день механізми управління в цих державах зазнали суттєвих змін, зумовлених

впровадженням нових концепцій у сфері державного адміністрування (Табл.2.4).

Таблиця 2.4

Порівняльна характеристика європейських систем державного управління

Система публічного управління/критерії	«Стара» система публічного управління	«Нова» система публічного управління (NPM)
Сутність	Базується на чіткому розподілі та збалансованості політики й управлінських функцій.	Хоча концепція є неполітичною, її основа має політичний характер.
Складові системи	Базується на бюрократичній структурі та ієрархічних взаємозв'язках.	Виконання завдань забезпечується командою з багатопрофільними компетенціями, яка працює на досягнення цілей.
Головна мета	Орієнтація на виконання функціональних завдань.	Акцент на процесах, делегуванні завдань і договірній роботі.
Базові поняття	Керівництво	Адміністрування й управління
Функції	Жорсткий державний контроль, обов'язкове виконання завдань без альтернатив.	Команда бере на себе всю відповідальність за прийняття рішень і контроль виконання, організація діяльності ґрунтується на ринкових механізмах регулювання.

Джерело: розроблено автором на основі [22, с. 64]

У розвинених країнах Європи традиційною формою державного управління є Public Administration (PA), яка відзначається високою бюрократичністю, браком інновацій, оперативності та ефективності, а також обмеженим зворотним зв'язком.

Натомість новий підхід до державного управління – New Public Management (NPM) – орієнтований на громадян як споживачів послуг, з акцентом на ринкові механізми, інноваційні стратегії управління та досягнення результатів. Ця модель передбачає впровадження нових управлінських

концепцій, реформування адміністративних процесів, розвиток державної служби, децентралізацію та створення агентських структур [22, с. 64-65].

Особливо важливим аспектом децентралізації є передача повноважень надання адміністративних послуг місцевій владі через так звані "універсами послуг":

- система «єдиного вікна», яка об'єднує до 90% послуг під одним «дахом»;
- спільні центри адміністративних послуг;
- «кіоски самообслуговування», що надають можливість громадянам самостійно знаходити інформацію про потрібні послуги;
- інформаційні бюро, де через телефон громадяни можуть отримати всі необхідні відомості, включаючи організацію послуг, їхню вартість і подальше обслуговування [51, с. 65].

Отже, європейський досвід публічного управління системою соціального захисту населення може стати корисним для України. Зокрема, розглянуті моделі соціального захисту в країнах Європейського Союзу, таких як Швеція, Німеччина, Франція, дозволяють зробити висновок про важливість різних підходів до соціального страхування та перерозподілу ресурсів. Скандинавська модель соціальної держави, що базується на широкому доступі до соціальних послуг та високому рівні перерозподілу, може бути довгостроковою метою для України. Водночас, у короткостроковій перспективі оптимальним є прийняття елементів бісмаркової моделі, що ґрунтується на страхових принципах.

Для ефективного впровадження європейських практик важливо покращити систему соціального страхування в Україні, підвищити прозорість економіки та розширити базу платників податків. Окрім того, соціальний захист повинен стимулювати економічне зростання та сприяти самозайнятості, забезпечуючи при цьому підтримку найуразливіших верств населення. Публічне управління повинно бути спрямоване на забезпечення адресності допомоги, зменшення соціальної нерівності та покращення якості життя населення. Запозичення найкращих європейських практик дозволить створити

більш ефективну та справедливу систему соціального захисту, що сприятиме стабільності й розвитку країни в післявоєнний період.

РОЗДІЛ 3

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Нормативно-правова основа публічного управління системи соціального захисту населення в Україні

Публічне управління у сфері соціального захисту населення охоплює комплекс організаційно-правових дій, які забезпечуються спеціально уповноваженими органами — суб'єктами публічного адміністрування, з наданням соціальних виплат, послуг, послуг тощо. Визначаючи правові основи такого управління, слід зазначити: 1) етимологічно "основа" означає: а) те, на чому щось обґрунтовується; б) ключовий компонент чогось; в) найбільш суттєва частина змісту; [36]; 2) правові основи складаються з норм і заходів, що регулюють відповідні склади суспільних відносин; [8, с. 343; 3]; 3) вони є початковою точкою та механізмом підтримки цих відносин. [26]. Отже, правові основи публічного адміністрування у сфері соціального захисту можна розглядати як систему, закріплену в нормативно-правових актах різного рівня, що регулюють здійснення публічного адміністрування.

Законодавче регулювання публічного управління у сфері соціального захисту спрямоване на встановлення та забезпечення гарантованих прав, закріплених у нормативних актах різного рівня в Україні. Воно визначає також окремі групи громадян, які потребують соціального захисту, перелік видів такого захисту, систему пільг та обов'язків суб'єктів публічного адміністрування щодо здійснення деяких заходів для забезпечення соціального захисту тощо. [2, с. 32].

Правові норми, які встановлюють базові принципи публічного управління в галузі соціального захисту населення, можна класифікувати наступним чином:

- 1) за рівнем правового закріплення: поділяються на національні та міжнародні джерела;

2) за формою закріплення у джерелах адміністративного права: виділяються національні (Конституція України, закони України, підзаконні нормативно-правові акти), міжнародні (міжнародні договори, акти міжнародних організацій, «м'яке право») та судові рішення (акти Конституційного Суду України, Верховного Суду України, Європейського суду з прав людини) [5, с. 45];

3) за предметом правового регулювання: а) норми, що визначають правила функціонування системи соціального забезпечення; б) норми, які регулюють повноваження органів публічного управління у сфері соціального захисту.

Крім того, при застосуванні комбінованого підходу до класифікації правових засад управління в цій галузі можна виділити:

1) національні правові основи, що включають норми Конституції України, законів та підзаконних актів, які регулюють особливості функціонування системи соціального захисту та діяльність органів управління;

2) міжнародні правові основи, які охоплюють норми, закріплені у міжнародних угодах, актах «м'якого права» та інших документах, що регламентують питання соціального забезпечення та функціонування суб'єктів управління у цій сфері.

Так, Конституцією України закріплено такі положення, що стосуються сфери соціального захисту (Табл. 3.1):

Таблиця 3.1

Статті положень Конституції України. Які стосуються сфери соціального захисту населення

№ статті	Сутність положення
Ст. 3	Найвищою соціальною цінністю в державі є людина, її життя, здоров'я, гідність, честь, недоторканність та безпека.
Ст. 43	Громадяни мають право на працю та отримання заробітної плати.

Продовження таблиці 3.1

Ст. 46	Встановлено право на належний соціальний захист у випадку втрати працездатності (повної, часткової або тимчасової), втрати годувальника, безробіття через непередбачувані обставини, а також на старість і в інших випадках, передбачених законодавством.
Ст. 47	Гарантоване право на житло.
Ст. 48	Право на забезпечення достатнього рівня життя для себе та своєї родини.
Ст. 49	Право на медичне обслуговування, охорону здоров'я та медичне страхування.
Ст. 52	Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, мають право на державну підтримку та виховання.
Ст. 53	Встановлено право на освіту, соціальний захист та державну підтримку сім'ї.

Джерело: розроблено автором на основі [14; 18, с. 75]

Крім того, на конституційному рівні закладено основоположні засади функціонування суб'єктів публічної управління у сфері соціального захисту населення, а саме (Табл. 3.2):

Таблиця 3.2.

Основоположні засади функціонування суб'єктів публічної управління у сфері соціального захисту, які закладені на конституційному рівні

№ статті	Сутність засади
Ст. 6	Законодавчі, виконавчі та судові органи реалізують свої функції у межах, визначених законами, та відповідно до правових норм України.
Ч. 2 ст. 19	Державні органи і місцеве самоврядування, включаючи їхніх посадових осіб, діють виключно на основі, у межах та у спосіб, визначених Конституцією та законодавством України.
Ст. 113 та ст. 116	Кабінет Міністрів України є ключовим органом виконавчої влади, що має повноваження на створення, реорганізацію та ліквідацію міністерств і інших центральних виконавчих органів.
Ст. 118	Виконавчу владу на рівні областей, районів, Києва та Севастополя реалізують місцеві державні адміністрації.

Джерело: розроблено автором на основі [14; 18, с. 75-76]

Щодо законів України, які містять норми для регулювання публічного управління у сфері соціального захисту населення, можна класифікувати за напрямом їхнього впливу на різні сфери суспільних відносин:

1) загальні нормативні акти, які регулюють діяльність органів публічного управління незалежно від конкретної сфери. До них належать такі закони, як: «Про Кабінет Міністрів України», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про військово-цивільні адміністрації» тощо;

2) спеціальні нормативні акти, які регламентують відносини у сфері соціального захисту населення, наприклад: «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «Про пенсійне забезпечення», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про зайнятість населення», «Про соціальні послуги» та інші [18, с. 76].

Яскравими прикладами загальних норм є:

- Стаття 23 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», яка передбачає повноваження місцевих адміністрацій щодо своєчасного призначення пенсій, створення установ соціальних послуг, працевлаштування осіб з інвалідністю та інші заходи [29];
- Стаття 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», яка регламентує функції органів місцевого самоврядування з питань соціальних послуг, допомоги сім'ям з дітьми, забезпечення охорони материнства і дитинства [28].

Стосовно спеціальних норм регулювання публічного управління в системі соціального захисту населення, то можна виділити такі норми:

- Частина 5 статті 18 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», яка визначає обов'язок місцевих рад з працевлаштування, надання місць у дитячих закладах, забезпечення житлом військовослужбовців [32];

- Статті 9 та 30 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», що визначають функції органів влади щодо розробки програм захисту осіб з інвалідністю та виділення земельних ділянок для побудови гаражів для людей з обмеженими можливостями [30];
- Частина 2 статті 32 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», яка передбачає забезпечення житлом таких осіб шляхом виділення Кабінетом Міністрів України капітальних вкладень [33].

Підзаконні нормативно-правові акти займають важливе місце в системі правового забезпечення публічного управління в соціальній сфері. До них належать Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, акти міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, а також документи органів місцевого самоврядування. Як приклад можна навести Постанову Верховної Ради України «Про проект Концепції соціального забезпечення населення України» від 21.12.1993 р., яка встановила основні принципи соціальної політики в державі, запровадивши механізми для забезпечення державних соціальних гарантій [31].

Станом на сьогодні діє Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 р. «Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей», яке визначає основні напрями подолання ключових соціальних проблем і формування ефективної системи державного контролю та захисту прав дітей [34].

Крім національного рівня, важливо враховувати міжнародні норми у сфері соціального захисту. Наприклад, Європейська хартія місцевого самоврядування визначає, що повноваження органів місцевого самоврядування мають бути повними та не можуть обмежуватися іншими органами, якщо це не передбачено законом. Органи місцевого самоврядування можуть вільно вирішувати питання, що входять до їхньої компетенції [9].

У процесі національного правозастосування важливо враховувати положення актів міжнародних організацій, зокрема: 1) ООН (зокрема, Загальну декларацію прав людини від 10 грудня 1948 року [11] і Всесвітню декларацію ООН «Про забезпечення виживання, захисту та розвитку дітей» від 30 вересня 1990 року [25]); 2) Європейський Союз (наприклад, Хартію Співтовариства про основні соціальні права працівників від 9 грудня 1989 року [47] і Директиву Ради ЄС № 79/7/ЄЕС від 19 грудня 1978 року «Про поступову імплементацію принципу рівності чоловіків і жінок у сфері соціального забезпечення»); 3) Раду Європи (наприклад, Європейський кодекс соціального забезпечення від 16 квітня 1964 року, ETS № 48 [10]).

Безумовно, що саме Директива Ради ЄС № 79/7/ЄЕС від 19 грудня 1978 року стала першим документом, який акцентував увагу на важливості запровадження принципу рівності між чоловіками і жінками в соціальній сфері. Особливу увагу було приділено статутним схемам соціального захисту, спрямованим на забезпечення громадян у разі хвороби, непрацездатності, старості, нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань та безробіття [38, с. 32].

Окремої уваги заслуговують судові рішення, які конкретизують підходи до розв'язання питань публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення. Наприклад, у постанові Верховного Суду від 21 січня 2019 року № Пз/9901/56/18 (справа № 240/4946/18) йдеться про перерахунок пенсій особам, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС [39]. Інше рішення цього ж суду, датоване 29 вересня 2020 року № Пз/9901/14/20 (справа № 440/2722/20), стосується нарахування та виплати одноразової грошової допомоги інваліду війни до 5 травня 2020 року [41]. Крім того, у постанові Верховного Суду від 9 грудня 2019 року № Пз/9901/19/19 (справа № 300/1695/19), де розглядалося питання про зменшення доплат учасникам бойових дій, наголошено, що соціальні виплати, зокрема пенсії, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий за прожитковий мінімум, визначений законом [40].

Водночас рішення Конституційного Суду України мають іншу специфіку: вони спрямовані не на безпосереднє здійснення правосуддя, а на виконання функцій, визначених ст. 7 Закону України «Про Конституційний Суд України». Серед них: 1) оцінка конституційності законів України та інших нормативно-правових актів; 2) офіційне тлумачення положень Конституції України; 3) надання висновків про відповідність Конституції України міжнародних договорів [27]. У контексті соціального захисту показовим є рішення від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002, що стосується пільг, компенсацій і гарантій. У цьому рішенні Конституційний Суд наголошує, що встановлення додаткових соціальних гарантій для військовослужбовців як під час проходження служби, так і після її завершення, є обґрунтованим. Це пояснюється високим рівнем ризику для життя і здоров'я, особливими вимогами до дисципліни, професійної підготовки та інших характеристик, притаманних службі у Збройних Силах України, інших військових формуваннях і правоохоронних органах держави [42].

Отже, нормативно-правова основа публічного управління у сфері соціального захисту сформована на національному та міжнародному рівні у відповідних джерелах права та спрямована на встановлення та забезпечення гарантій та норм, визначених у нормативно-правових актах України різної юридичної сили. Конституційні положення, спеціальні та загальні закони України, а також судові рішення формують міцну правову базу, що гарантує реалізацію соціальних прав і захисту населення.

3.2. Проблеми та шляхи вирішення управлінської моделі соціального захисту в Україні

Управлінська модель соціального захисту в Україні є важливим елементом забезпечення гідного рівня життя населення та підтримання

соціальної рівності. Одним із пріоритетів модернізації системи соціального захисту є вдосконалення механізмів державного управління. Основні проблеми, які потребують розв'язання, стосуються недосконалостей у нормативно-правовій базі, фінансуванні та організаційних процесах. Серед напрямів покращення виділяються оптимізація законодавства, реформування фінансових підходів та зменшення монополізації державних структур на ринку соціальних послуг.

Враховуючи сучасні виклики соціально-економічного розвитку, реформування управлінської моделі є необхідним кроком для забезпечення сталого розвитку країни та підвищення рівня життя громадян. У цьому аспекті важливими завданнями є ідентифікація ключових проблем та пошук ефективних рішень, які дозволять зробити систему соціального захисту більш прозорою, доступною та результативною. Правова база публічного управління у сфері соціального захисту також вимагає оновлення та вдосконалення. Чинне законодавство потребує приведення у відповідність до міжнародних стандартів, що передбачає усунення прогалин, які ускладнюють задоволення соціальних потреб громадян. Модернізація правового механізму є складовою частиною стратегії євроатлантичної інтеграції України.

Важливим аспектом є оновлення законодавчої бази, що регулює діяльність постачальників соціальних послуг. Проблеми включають бюджетні обмеження, які передбачають фінансування виключно державних установ, а також надмірну кількість підзаконних актів, які регулюють реалізацію правових норм. Перегляд також стосується термінології та понятійного апарату, що використовується в законодавстві про соціальний захист.

Як приклад законодавчих проблем можна розглянути аналіз Закону України «Про соціальні послуги», який демонструє недоліки та застарілість термінів, а також неузгодженість норм щодо фінансування соціальних послуг із іншими нормативними актами. Потребують уточнення поняття, такі як матеріальна, натуральна та фінансова підтримка. Крім того, деякі види соціальних послуг, визначені в законі, мають бути переглянуті. Чинне

законодавство також не встановлює чітких стандартів якості соціальних послуг, що створює різні підходи до формування показників ефективності та якості послуг [2, с. 62–63].

В удосконаленні фінансових механізмів державного управління системою соціальних послуг важливу роль відіграє фандрайзинг. Це поняття (від англ. fundraising: fund – кошти, фінансування, raise – залучати, збирати) визначає процес мобілізації фінансових, матеріальних, інформаційних, людських та інших ресурсів, які потрібні для досягнення поставлених цілей або виконання завдань організації чи системи, але не можуть бути забезпечені нею самостійно [44, с. 49]. У разі дефіциту фінансування та відсутності необхідних ресурсів, залучення додаткових коштів і матеріалів стає невідкладною потребою. Це дозволяє підтримувати ефективність функціонування системи та забезпечувати якісне надання соціальних послуг. Серед ресурсів, які можна залучити, особливе місце займають волонтери.

Один із ключових напрямів покращення організаційного механізму публічного управління у сфері соціального захисту населення полягає в ефективному управлінні якістю надання соціальних послуг. Це вимагає налагодження партнерських взаємин між державними органами, громадськими організаціями, благодійними фондами та бізнес-середовищем. Основна мета управління якістю соціальних послуг — запобігти виникненню складних життєвих ситуацій, зменшити ризики та сприяти самостійності отримувачів допомоги.

Серед пріоритетів розширення спектру послуг та підвищення їх якості є формування свідомого ставлення у громадян до споживання таких послуг. Деякі громадяни досі дотримуються застарілих моделей поведінки, які негативно впливають на якість соціальної підтримки. Важливо, щоб система цінностей суспільства сприяла розвитку культури отримувачів послуг, покращувала їх якість і відповідала реальним потребам користувачів. Для підвищення ефективності механізмів управління необхідно стандартизувати соціальні послуги. Розробка таких стандартів має базуватися на наукових

підходах, враховувати законодавчі норми, а також бути забезпеченою необхідними фінансовими та організаційними ресурсами. Наразі система соціальних послуг в Україні стикається з такими викликами, як недостатнє фінансування, бюрократизація, централізованість і монополізація. Ці недоліки створюють перешкоди для гнучкого розвитку ринку соціальних послуг. Розвиток громадянської культури, впровадження стандартів і активізація ринку соціальних послуг є ключовими факторами для забезпечення їх доступності, якості та відповідності потребам громадян. Лише систематична робота над усуненням недоліків у цій сфері сприятиме підвищенню рівня життя людей, які опинилися в складних життєвих обставинах [48, с. 102].

Ще однією проблемою в публічному управлінні системою соціального захисту населення є відсутність оптимізації та автоматизації робочих процесів, особливо це стосується процесів надання соціальних послуг. Застосувавши системний та когнітивний підхід дослідження даної проблеми охоплює в собі низку проблеми таких як:

- неефективність процесів надання послуг вручну;
- високі витрати (більші ресурси витрачаються на процеси управління, ніж на безпосередню допомогу громадянам);
- недостатня прозорість (оскільки досить складно власноруч формувати звіти по наданню соціальних послуг та оцінювати ефективність надання послуг);
- незадоволення громадян у зв'язку з обмеженим доступом до інформації та тривалим очікуванням на отримання соціальної послуги, що знижує рівень довіри до системи соціального захисту населення.

Залучення мікрорівневого (підприємницького) досвіду у використанні digital-технологій може слугувати ключовим рішенням такої комплексної проблеми. Існують різноманітні програми, такі як CRM-системи (Customer Relationship Management) та таск-менеджери (хмарні сервіси для управління завданнями та командної співпраці), які спрощують, автоматизовують та

оптимізують бізнес-процеси у різних компаніях незалежно від сфери діяльності та масштабності бізнесу. Яскраві приклади таких програм наведено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

CRM-системи та таск-менеджери, які можуть слугувати для оптимізації та автоматизації процесів публічного управління системою надання соціальних послуг та системою соціального захисту загалом

	<i>Переваги програм</i>	<i>Приклади</i>
CRM-системи	1. зручне зберігання даних про отримувачів послуг (зручне завантаження даних та не потребує резервних копіювань); 2. можливість формування «воронки надання послуг» та її аналіз; 3. зручне ведення статистики та аналітики 4. гнучкість у роботі (можна налаштовувати під HR-процеси та рекрутинг); 5. оперативна підтримка зі сторони розробників; 6. можливість інтеграції з соцмережами (Instagram Facebook), месенджерами (Telegram, Viber, Watsapp тощо), ел.поштою та чат ботами у Telegram та Google-продуктами.	• LEELOO.AI; • Pipedrive CRM; • Key CRM; • Monday; • Onebox CRM.
Таск-менеджери	1. спрощене делегування повноваженнями та призначення завдань для кожного члена департаменту 2. можливість відслідковувати виконання завдань у часовому просторі та їх оцінка виконання 3. зручність у розстановці пріоритетності виконання завдань; 4. можливість інтеграції з календарем; 5. оперативна підтримка зі сторони розробників.	• Trello; • Clickup; • Todoist; • Worksection.

Джерело: розроблено автором на основі власних досліджень

Децентралізація системи соціального захисту населення може слугувати дієвим способом вирішення проблем, що існують у цій сфері. Вона полягає у передачі функцій та повноважень від центральних органів влади до місцевих органів самоврядування й благодійних організацій. Для успішного впровадження цього процесу необхідне забезпечення відповідним фінансуванням і делегування належних повноважень місцевим управлінським структурам у сфері соціального захисту. Досвід інших країн свідчить, що без створення умов для належного фінансування соціальних послуг забезпечити їх якісне надання вкрай складно. Децентралізація є важливою складовою реформування державного управління та соціального захисту, спрямованого на підвищення рівня життя населення. Однак для її ефективного впровадження потрібне достатнє фінансування та якісна система управління. Запровадження децентралізації здатне покращити доступність і якість соціальних послуг для громадян України. Основою реформ у цій сфері є принципи децентралізації та субсидіарності, що передбачають зменшення державного впливу через передачу функцій і ресурсів на місцевий рівень або до недержавних суб'єктів, які надають соціальні послуги. При цьому держава зберігає право встановлювати стандарти, здійснювати фінансування та контролювати якість послуг [2, с. 65-66].

Фінансування соціальних установ здебільшого базується на минулорічних кошторисах і обсягах витрат, що не сприяє підвищенню їхньої ефективності. Бюджетні кошти часто спрямовуються не на надання послуг людям у складних життєвих ситуаціях, а на утримання самих установ. Такий підхід ускладнює доступ недержавних організацій до фінансування, оскільки ресурси розподіляються відповідно до кількості отримувачів послуг, а не їхньої якості. Крім того, вартість послуг, які надаються державними установами, зазвичай перевищує вартість аналогічних послуг недержавних суб'єктів. Відсутність єдиної методики розрахунку вартості соціальних послуг спричиняє суб'єктивні підходи до їх оцінки, що відкриває простір для бюрократичних і корупційних зловживань [2, с. 67].

Отже, нормативно-правова основа публічного управління системою соціального захисту населення охоплює положення Конституції України, закони, підзаконні акти, рішення судів, а також міжнародні норми. Основними завданнями правового регулювання є забезпечення соціальних прав громадян, визначення обов'язків державних органів та впровадження стандартів соціальних послуг. Важливу роль змінюють Конституція України, закони про соціальний захист окремих груп населення та міжнародні договори. Проте чинна правова база потребує вдосконалення, зокрема уніфікації понять, усунення колізій та адаптації до міжнародних стандартів.

Система управління соціальним захистом стикається з численними проблемами, зокрема:

- недоліки в правовому забезпеченні, що створюють правові прогалини й ускладнюють виконання функцій.
- неефективне фінансування, яке зосереджено на утриманні установ, а не на покращенні послуг для громадян.
- бюрократизація та централізація, що знижують гнучкість і доступність соціальних послуг.
- відсутність автоматизації та оптимізації процесів, що уповільнює надання послуг і створює незручності для громадян.

Для вирішення цих проблем пропонуємо низку рекомендацій. По-перше, модернізація законодавства із врахуванням міжнародного досвіду, стандартизація соціальних послуг та забезпечення прозорості в їх наданні. По-друге, фінансування має бути спрямоване на підтримку отримувачів послуг, а не лише установ. По-третє, децентралізація управління дозволить наблизити послуги населенню та підвищити їх якість. По-четверте, цифровізація процесів і використання CRM-системи забезпечить ефективне управління даними, прискорить обслуговування громадян і зменшить корупційні ризики.

Таким чином, модернізація системи соціального захисту є критично важливою для підвищення рівня соціальної справедливості, прозорості та

доступності послуг. Удосконалення нормативно-правової бази, фінансових та організаційних механізмів, а також впровадження сучасних технологій сприяють сталому розвитку системи соціального захисту в Україні.

ВИСНОВКИ

Згідно з поставленими в кваліфікаційній роботі та завданнями, отримано результати, які комплексно вирішують значення наукової проблеми у сфері публічного управління соціальним захистом населення. У підсумковому показі ці результати охоплюють такі теоретичні та практичні висновки.

Теоретико-методологічні основи публічного управління системою соціального захисту населення в Україні є ключовим аспектом, який розкриває важливість цієї сфери для демократичної та соціальної держави. Основними положеннями є значущість соціального захисту, як одного з ключових напрямів державної політики, спрямованої на забезпечення життєвих потреб громадян. Відповідно до статті 46 Конституції України, соціальний захист є гарантованим правом громадян, що включає пенсійне забезпечення, допомогу при втраті працездатності, соціальне страхування тощо.

Особлива увага приділена категорійному апарату, необхідному для систематизації понять у сфері соціального захисту. Науковці такі як: Ю.Д. Юрченко, М.В. Кравченко, Л.О. Павлова, Т.Б. Аріфходжаєва, М.М. Чекан зробили значний внесок у розробку структурних компонентів цієї системи, що дозволяє краще зрозуміти її особливості, інституційно-правові механізми та інструменти вдосконалення. Основними напрямками реформування вказано підвищення якості соціальних послуг, боротьбу з корупцією, моніторинг якості життя населення та запровадження адресної допомоги. Теоретичні напрацювання зазначених науковців є важливим внеском у становлення теорії соціального захисту населення в Україні та можуть слугувати науково-методологічною основою для подальших досліджень у сфері публічного адміністрування соціального захисту. Водночас проведений аналіз наукових робіт демонструє, що окремі аспекти публічного управління у цій сфері частково розглядалися у багатьох дослідженнях, присвячених трансформації концептуальної моделі та механізмів функціонування України як

демократичної, соціальної та правової держави. Однак ці пошуки не можна вважати завершеними, навіть з огляду на розвиток наукових підходів.

Публічне управління системою соціального захисту визначається як діяльність, спрямована на задоволення потреб суспільства через забезпечення державних стандартів, соціальних гарантій та розробку політики, орієнтованої на сталий розвиток. Основною метою є гарантія соціальної справедливості та гармонії, а ключовим завданням – забезпечення стандартів життя, що відповідають сучасним викликам та євроінтеграційним прагненням України.

Отже, публічне управління системою соціального захисту є складною, багатовимірною сферою, що потребує постійного вдосконалення, інтеграції інновацій та адаптації до сучасних соціальних викликів. Вона слугує основою для забезпечення стабільності, добробуту та соціальної справедливості в українському суспільстві.

Соціальні функції держави є ключовим елементом її внутрішньої політики, спрямованим на забезпечення гармонійного розвитку суспільства, соціальної справедливості та добробуту громадян. Вони включають різноманітні ініціативи у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, підтримки вразливих верств населення та регулювання ринку праці. Реалізація цих функцій вимагає застосування різноманітних наукових підходів, серед яких особливе місце займають конструктивний, біхевіоралістичний, когнітивний, діяльнісний, системний та інституціональний. У сучасних умовах важливим є впровадження цифрових технологій для підвищення ефективності управління соціальним захистом та якості надання послуг. Динамічність і багатовимірність соціальних функцій держави вимагають адаптації до нових викликів, включаючи глобалізацію та цифрову трансформацію. Їх успішна реалізація є запорукою стабільності суспільства, підвищення рівня життя та захисту прав кожного громадянина.

Основою ефективного функціонування системи є такі принципи, як соціальне страхування, забезпечення, піклування та солідарність.

Принцип соціального страхування базується на еквівалентності внесків і виплат, забезпечуючи підтримку громадян у разі соціальних ризиків. Він є прикладом перерозподілу коштів, спрямованих на підтримку вразливих груп. Соціальне страхування відіграє важливу роль у зменшенні бідності та забезпеченні базового рівня добробуту.

Принцип соціального забезпечення ґрунтується на державному фінансуванні через податкові надходження та спрямований на підтримку окремих категорій громадян, зокрема військових, державних службовців і дітей-сиріт. Держава забезпечує регулювання мінімальної заробітної плати, індексацію доходів і соціальний захист переселенців та учасників бойових дій.

Принцип соціального піклування гарантує допомогу тим, хто опинився в складних життєвих обставинах. Індивідуальний підхід до отримувачів допомоги дозволяє ефективно розподіляти ресурси, хоча такий механізм має певні виклики, зокрема необхідність забезпечення прозорості та уникнення зловживань.

Принцип соціальної солідарності підкреслює взаємодію між поколіннями, перерозподіл ресурсів між багатими й бідними та підтримку незастрахованих осіб через системи соціального захисту. Цей принцип формує основу для суспільної згуртованості та підтримки економічної стабільності.

Також розглянуті норми соціального захисту населення, що регулюють відносини між державою, громадянами та іншими суб'єктами. Вони поділяються на правові, моральні, корпоративні та звичаєві, регулюючи сфери економіки, політики та релігії. Норми права, як невід'ємна частина системи, гарантують дотримання встановлених правил через державні механізми впливу.

Таким чином, система соціального захисту, заснована на принципах справедливості, солідарності та ефективності, сприяє не лише підтримці найвразливіших верств населення, але й формуванню стійкого суспільства. Вона відповідає сучасним викликам і виконує ключову роль у забезпеченні соціальної стабільності та розвитку.

Україна перебуває на етапі трансформації системи соціального захисту населення, що є викликом для перехідного суспільства. Європейські країни демонструють багатий досвід у сфері соціального захисту, що включає різні моделі управління. Кожна з цих моделей характеризується унікальними підходами до розподілу ресурсів, соціального страхування та надання послуг, що дозволяє адаптувати їх залежно від економічних умов та соціальних потреб.

Проаналізувавши особливості європейських моделей можна зазначити, що для України найбільш оптимальною є комбінація елементів бісмаркової та скандинавської моделей, адже в короткостроковій перспективі є можливість впровадження страхових механізмів для базового соціального забезпечення, а в довгостроковій - побудова соціально-демократичної системи з широким доступом до соціальних послуг.

Також необхідними кроками для модернізації соціального захисту в Україні є:

- Запровадження цифрових баз даних для підвищення прозорості та ефективності.
- Підвищення бази платників податків і боротьба з тіньовою економікою.
- Сприяння економічному зростанню через соціальну підтримку самозайнятості.
- Залучення громадських організацій до надання соціальних послуг через механізм соціального контракту.

Інтеграція європейських стандартів та адаптація досвіду сприятимуть побудові ефективної та справедливої системи соціального захисту, здатної відповідати викликам сучасності та післявоєнного відновлення України.

У кваліфікаційній роботі також була проаналізована нормативно-правова база соціального захисту населення. Вона ґрунтується на Конституції України, спеціальних і загальних законах, підзаконних актах та рішеннях судів. Вона регулює забезпечення соціальних прав громадян, повноваження суб'єктів управління та встановлення стандартів надання послуг. Основоположними є

положення Конституції, що гарантують права на соціальний захист, працю, охорону здоров'я та інші соціальні гарантії. Разом із загальними нормативними актами, що регулюють діяльність державних установ, важливу роль відіграють спеціальні закони, такі як "Про соціальні послуги" та "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування". Міжнародні норми, зокрема акти ООН, ЄС і Ради Європи, додають додаткової вагомості правовій основі. Однак, існує низка недоліків, зокрема, неузгодженість положень законів, прогалини в законодавстві, які ускладнюють реалізацію соціальних гарантій. Відсутність уніфікованих стандартів соціальних послуг та розбіжності в поняттях створюють перешкоди для ефективного регулювання.

Окрім нормативно-правових недоліків ще варто звернути увагу на такі недоліки в публічному управлінні соціальним захистом населення:

- недостатнє фінансування, зосереджене на утриманні установ замість надання якісних послуг;
- централізація та монополізація ринку соціальних послуг, що ускладнює доступність і гнучкість системи;
- низький рівень співпраці між державними, громадськими та бізнес-секторами;
- відсутність автоматизації процесів (ручне управління процесами уповільнює обслуговування громадян і знижує прозорість системи).

Для рішення даних проблем було запропоновано застосувати такі рішення:

- модернізація законодавства з урахуванням міжнародного досвіду, усунути прогалини та забезпечити уніфікацію понять;
- зміна підходу до фінансування, спрямовуючи ресурси на підтримку отримувачів послуг, а не лише установ;
- децентралізація управління, передання функцій на місцевий рівень для підвищення ефективності та доступності послуг;
- налаштування активної співпраці з громадськими організаціями;

- залучення зарубіжного та підприємницького досвіду;
- використання цифрових технологій, зокрема CRM-систем та task-менеджерів, для оптимізації та автоматизації процесів.

Реформа системи соціального захисту вимагає комплексного підходу, що включає нормативно-правове вдосконалення, фінансову реорганізацію, організаційні зміни та впровадження сучасних технологій. Лише за умов узгодженості між державою, суспільством та бізнесом можна створити ефективну, прозору і доступну систему соціального захисту. Це сприятиме забезпеченню соціальної справедливості та підвищенню рівня життя населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Аріфходжаєва Т.Б. Публічне адміністрування у сфері соціального захисту населення в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 207 с.
2. Білас О. М. Публічне адміністрування у сфері соціального захисту населення. Миколаїв. 2023. URL: <http://bit.ly/3YZjHge>.
3. Біхевіоралізм. Вікіпедія. URL: <https://bit.ly/4hWzu6W>.
4. Вербельчук А. С. Публічне управління соціальним захистом населення. Житомир. 2023. с. 52. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/15358/1/Verbelchuk_AS_KR_281_2023.pdf.
5. Галуцько В., Правотворова. О. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
6. Демидюк О. О. Інституційний підхід до аналізу ролі та функцій держави в ринковій економіці. Економіка та держава. 2014. № 4. С. 94–97. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/4_2014/21.pdf.
7. Дмитрик А., Ілюшик О. Соціальна функція в системі функцій держави. Юридичні Науки. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. № 2 (113). Київ. 2020. С. 8-12. URL: <http://surl.li/aubtmk>.
8. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України ; наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 6: Державна служба / наук.-ред. колегія : С.М. Серьогін (співголова), В.М. Сороко (співголова) та ін. 2011. 524 с.
9. Європейська хартія місцевого самоврядування: Міжнародний документ від 15.10.1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text. (Дата звернення: 10.11.2024).
10. Європейський кодекс соціального забезпечення : Міжнародний документ від 16.04.1964 р. № 48 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_329#Text.

11. Загальна декларація прав людини: Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948 р. Офіційний вісник України. 2008. № 93. Ст. 3103.
12. Кириленко О. П., Толуб'як В. С. Соціальне страхування. підруч. Екон. думка ТНЕУ. Тернопіль. 2016. 516 с. ISBN 978-966-654-435-6. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/14756/1/%D0%A2%D0%BE%D0%BB%D1%83%D0%B1%D1%8F%D0%BA.pdf>.
13. Клименко А. Л. Стандарти і гарантії соціального забезпечення міжнародноправовий і вітчизняний контекст. монографія. Юрайт. Харків. 2019. 176 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fc895ab2-e2d5-4878-98e8-fa5ca7b0d1fd/content>.
14. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради. 1996. № 30. Ст. 141.
15. Корчак Н., Рачинський А., Ларіна Н. Цифрова трансформація та електронне врядування: наукові підходи дослідження в сфері публічного управління та адміністрування. Аспекти публічного управління. Київ. 2023. №3 (11). С. 43-49. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/download/1013/992/>.
16. Кошарновська. С. Л. Теоретичні засади визначення соціальної функції держави: до постановки проблеми. Харків. 2012. С. 1-9.
17. Кравченко М.В. Модернізація державної політики у сфері соціального захисту населення України : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. Київ, 2013. 36 с.
18. Ліжевський А. Л. Правові засади публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення. Адміністративне право і адміністративний процес, інформаційне право. Право і суспільство. Науков. журнал.1 ч. 02/2021. Дніпро. 2021. с. 73-80. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2021/1-2_2021/14.pdf.
19. Ліжевський А. Л. Публічне адміністрування у сфері соціального захисту населення: теорія та практика: дис. канд. юридич. наук. Запоріжжя, 2021. 200 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Lizhevskiyi.pdf/.

20. Марич М. Г. Соціальне страхування. навч. посібник. Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці. 2022. 176 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Marych_Soc_Strahvannya_For_On_Line.pdf.
21. Музиченко Г.В. Функціональний вимір державної політики сучасних держав в умовах глобалізації. Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. 2012. № 1. С. 168–172.
22. Ніколаєва В. І. Європейський досвід управління розвитком системи соціальної роботи : навчально-методичний посібник. Полтава: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 126 с. URL: <http://surl.li/lykffo>.
23. Павлов С. С. Системний підхід до теорії публічного управління та адміністрування в сфері цивільного захисту в Україні. МАУП. 2019. С. 152-161. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/expert/13/10.pdf>.
24. Павлова Л.О. Політико-економічний аналіз системи соціального захисту населення в Україні : дис. ... канд. екон. наук. Львів, 2015. 230 с.
25. Про забезпечення виживання, захисту та розвитку дітей: В сесвітня декларація. Міжнародний документ від 30.09.1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_075#Tex.
26. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 р. № 810/98. Офіційний вісник України.1999. № 21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text>. (Дата звернення: 10.11.2024).
27. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>. (Дата звернення: 10.11.2024).
28. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97- ВР URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/stru#Stru>. (Дата звернення: 10.11.2024).

29. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>. (Дата звернення: 10.11.2024).

30. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 875-XII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12/conv#n296>. (Дата звернення: 10.11.2024).

31. Про проект Концепції соціального забезпечення населення України: Постанова Верховної Ради України від 21.12.1993 р. № 3758-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3758-12#Text>. (Дата звернення: 10.11.2024).

32. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12/conv#n379>. (Дата звернення: 10.11.2024).

33. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28.02.1991 р. № 796-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12/conv#n622>. (Дата звернення: 10.11.2024).

34. Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 р. № 1057-р URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2020-%D1%80#Text>. (Дата звернення: 10.11.2024).

35. Про трудову діяльність та соціальний захист громадян України та Республіки Вірменія, які працюють за межами своїх держав: Угода між Урядом України та Урядом Республіки Вірменія. Міжнародний документ від 17.06.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/051_628#Text. (Дата звернення: 10.11.2024).

36. Програмний комплекс «Інтегрована інформаційна система «Соціальна громада». URL: <https://socgromada.ioc.gov.ua/>.

37. Хиляй В. В. Поняття та види соціальних норм. На урок. 2021. URL: <https://naurok.com.ua/ponyattya-ta-vidi-socialnih-norm-249249.html>.

38. Рівність за ознакою статі в економічній сфері: зобов'язання України перед ЄС (ключові Директиви ЄС щодо забезпечення гендерного балансу на ринку праці та в професійній діяльності, їх розвиток у практиці Суду Справедливості) / Упорядник О.О. Уварова. Харків: видавництво «НТМТ», 2015. 150 с.

39. Рішення Верховного Суду від 21.01.2019 р. №Пз/9901/56/18 (справа №240/4946/18) щодо перерахунку пенсій постраждалим внаслідок катастрофи на Чорнобильській АЕС URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/zrazkova-sprava/zs_9901_56_18_21_01_2019.

40. Рішення Верховного Суду від 09.12.2019 р. №Пз/9901/19/19 (справа №300/1695/19) щодо визнання протиправним зменшення доплат для учасників бойових дій. URL: <https://opendatabot.ua/court/86360472-7f168c1a209a2cb3e870549e895313b7>.

41. Рішення Верховного Суду від 29.09.2020 р. №Пз/9901/14/20 (справа №440/2722/20) щодо нарахування та виплати інваліду війни разової щорічної грошової допомоги до 5 травня за 2020 рік. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/inshe/zrazkovi_spravu/zs_9901_14_20.

42. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо пільг, компенсацій і гарантій від 20.03.2002 р. № 5-пп/2002 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-02#Text>. Дата звернення: 10.11.2024).

43. Система соціального захисту в Україні. Мего-Інфо - Юридичний портал №1. URL: <http://surl.li/dwxgzp>.

44. Строгаль М. О. Благодійність та фандрейзинг: зарубіжний досвід. Культура України. Науков. журнал. №52. 2016. Харків. С. 46-56. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura52/07.pdf.

45. Утвенко В. В. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки. навч. посіб. ДП “Вид. дім “Персонал”. Київ. 2018. 253 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/syst_soc_zab.pdf.

46. Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників: Міжнародний документ від 09.12.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_044#Тех.

47. Хиляй В. В. Поняття та види соціальних норм. На урок. 2021. URL: <https://naurok.com.ua/ponyattya-ta-vidi-socialnih-norm-249249.html>.

48. Чекан М.М. Поняття та елементи механізму публічного адміністрування соціального захисту Прикарпатський юридичний вісник. 2017. Вип. 1. Т.3. С.100–104. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1-3_2017/21.pdf.

49. Чекан М.М. Публічне адміністрування соціального захисту в Україні: дис. ... кан. юрид. наук. Київ, 2020. 226 с.

50. Юрченко Ю.Д. Державне управління в сфері соціального захисту населення: теоретико-методологічні аспекти: автореф. дис. канд. наук з держ. упр. Київ. 2006. 18 с.

51. Galam V. O. «Stop'shop» as a form of quality of administrative servicer of the European». Publichne parvo. 2012. Vol. 1. P. 64–69.

52. Human dignity and social protection: International Council on Social Welfare (ICSW) approach. URL: http://www.icsw.org/images/docs/ISW/2016_ISW_NewsAndViews594.pdf.

53. Morgan Kimberly J. and Orloff Ann Shola. The Many Hands of the State: Theorizing Political Authority and Social Control. New York: Cambridge University Press. 2017. 412 pp. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0094306118779814dd>.

54. Spolander G. C., Engelbrecht L., Martin L., Strydom M., Pervova I., Marjanen P., ... Adaikalam F. The implications of neoliberalism for social work: Reflections from a six-country international research collaboration. International Social Work. 2014. No 57(4). P. 301–312. DOI: <https://doi.org/10.1177/0020872814524964>.

ДОДАТКИ

Форми співпраці громадськості та органів державного управління